

KATILIM BANKALARINDA KREDİLERDEN AYRILAN KARŞILIKLARIN TFRS 9'A GÖRE MUHASEBELEŞTİRİLMESİ

Nevzat GÜNGÖR¹

ÖZ

2008 yılında meydana gelen büyük ekonomik kriz, başta bankacılık sektörü olmak üzere bütün sektörleri olumsuz etkilemiştir. Özellikle kredi zarar karşılıklarını göstermede yetersiz kalan "Türkiye Muhasebe Standardı (TMS) 39 Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçme" standardı, krizi müteakip birçok eleştiriye maruz kalmıştır. Eleştirilerin ardından TMS 39 yerine "Türkiye Finansal Raporlama Standardı (TFRS) 9 Finansal Araçlar" standardı yayımlanmıştır. Finansal araçların muhasebeleştirilmesi, sınıflandırılması ve raporlanması süreçlerini düzenleyen TFRS 9 Finansal Araçlar standardının kapsadığı yeni uygulamalar özellikle TFRS'ye göre raporlama yapmakla yükümlü olan katılım bankaları için de önem teşkil etmektedir. Standardın getirdiği yenilikler yatırımcılar, analistler, düzenleyiciler, denetçiler ve diğer paydaşlar açısından da önemli konulardan biri haline gelmiştir. Bu çalışmada katılım bankalarının kullandıkları kredilerin sınıflandırılması aktarılmıştır. Ayrıca, TFRS 9 öncesi ve sonrası bankacılık yönetmelikleri karşılaştırılmıştır. TFRS 9'a ilişkin literatürde yer alan çalışmalar geleneksel bankacılık ve katılım bankacılığı odağında değerlendirilmiştir. Son olarak, TFRS 9 uygulamasının yürürlüğe girmesiyle beraber kullanılmaya başlanan "beklenen kredi zararı" yaklaşımının muhasebeleştirilmesi süreci örneklerle açıklanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Katılım Bankaları, Krediler, TFRS 9, Beklenen Kredi Zararı

ACCOUNTING FOR LOAN LOSS PROVISIONS IN PARTICIPATION BANKS ACCORDING TO IFRS 9

ABSTRACT

The 2008 economic crisis had a negative impact on all sectors, especially the banking sector. The "International Accounting Standard (IAS) 39 Financial Instruments: Recognition and Measurement" standard, which was insufficient to show loan loss provisions, was subjected to many criticisms following the crisis. Following the criticisms, "International Financial Reporting Standard (IFRS) 9 Financial Instruments" was published instead of IAS 39. The new practices covered by the IFRS 9 Financial Instruments standard, which regulates the processes of accounting, classification, and reporting of financial instruments, are especially important for participation banks that are obliged to report in accordance with IFRS. The innovations introduced by the standard have become important issues for investors, analysts, regulators, auditors, and other stakeholders. In this study, the classification of loans extended by participation banks is presented. In addition, banking regulations before and after IFRS 9 are compared. The studies in the literature on IFRS 9 are evaluated with a focus on traditional banking and participation banking. Finally, the process of accounting for the "expected credit loss" approach, which started to be used with the entry into force of IFRS 9, is explained with examples.

Keywords: Participation Banks, Loans, IFRS 9, Expected Credit Loss.

¹Araştırma Görevlisi Doktor, Nevzat GÜNGÖR, İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi, nevzat.gungor@istanbul.edu.tr, ORCID ID: 0000-0001-9883-1985

Atıf/Citation: Gungör, N. (2022). Katılım Bankalarında Kredilerden Ayrılan Karşılıkların Tfrs 9'a Göre Muhasebeleştirilmesi, *Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 3(2), 31-54

GİRİŞ

Dünyada “İslami Bankacılık” ve Türkiye’de “Katılım Bankacılığı” veya “Faizsiz Finans” olarak adlandırılan iş modelinin doğuşu ve faizsiz bankacılık hizmetlerinin iş dünyasında kendisine yer bulması 1970’li yıllarda olmuştur. Seksenler ve doksanlarda gelişimini sürdüren ve tüm dünyada yayılan katılım bankacılığı son yirmi yıllık süreçte olgunlaşma dönemini yaşamaktadır (Sarı, 2018: 1).

Ülkemizde 80’lerin başında Körfez ülkeleri ile kurulan ticari ekonomik bağlar katılım bankalarının kurulmasına zemin hazırlamıştır (Abdul-Rahman, 2010). Türkiye’de ilk katılım bankası 1985 yılında faaliyetlerine başlamıştır. İlk yıllarda “Özel Finans Kurumu” olarak adlandırılan bu kuruluşlar 1999 yılında banka statüsüne alınmışlardır (Özsoy,1997). Özel Finans Kuruluşları 5411 sayılı Bankacılık Kanunu’nun 2005 yılında yürürlüğe girmesi ile birlikte “Katılım Bankası” adı altında faaliyetlerine devam etmişlerdir. Katılım bankaları finansal kiralama işlemleri de gerçekleştirdikleri için Finansal Kiralama, Faktöring ve Finansman Şirketleri Kanunu’nu da uygulamaktadır. Ayrıca Türkiye’de faaliyet gösteren katılım bankaları “Kamu Yararını İlgilendiren Kuruluşlar” kapsamında değerlendirilmektedir. Buna göre katılım bankaları bağımsız denetime tabidir ve Türkiye Finansal Raporlama Standartları (TFRS) ve Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) düzenlemelerine göre finansal tablo hazırlama zorunlulukları bulunmaktadır (Sağlar & Ever, 2019).

11.09.2022 itibari ile ülkemizde faaliyet gösteren 3 tanesi kamu 3 tane de özel katılım bankası olmak üzere toplam 6 katılım bankası bulunmaktadır. Bu bankalar; Ziraat Katılım, Vakıf Katılım, Emlak Katılım, Albaraka Türk, Kuveyt Türk ve Türkiye Finans bankalarıdır (Tabaş, 2022).

2008 yılında gerçekleşen küresel ekonomik kriz ile birlikte bankacılık sektörü yüksek oranda kredi zararına maruz kalmıştır. Bu zararlara ilişkin karşılıkların hesaplanmasında yaşanan aksaklıklar ve zararların finansal tablolara doğru şekilde yansıtılmaması nedeniyle mevcut finansal araçlar standardının yerine beklentileri karşılayacak yeni bir standardın yayımlanması çalışmaları başlamıştır. Bu amaçla çalışmaları 2009 yılında başlayan TFRS 9 Finansal Araçlar standardı birçok revizyon ve güncellenmenin ardından 31 Aralık 2017 tarihinden sonra başlayan hesap dönemlerinde uygulanmak üzere yürürlüğe girmiştir. (Camfferman, 2015).

2008 krizi sonrasında eleştirilere maruz kalan gerçekleşen zarar modeline göre, aksi yönde bir delil veya gerçekleşen bir olay olmadıkça tüm kredilerin geri ödeneceği varsayımı yapılmaktadır. Bu yüzden ilgili yöntemde kredi temerrüt zararına ilişkin muhasebeleştirme işlemleri kredi riski ortaya çıkıncaya kadar gerçekleştirilmemektedir. Dolayısıyla kredilere tahakkuk faiz gelirleriyle yalnızca bir dönemde ve çoğunlukla sonra ortaya çıkan kredi değer düşüklüğü zararlarının muhasebeleştirilme dönemi arasında bir uyumsuzluk ortaya çıkmaktadır (Aytürk, 2016). Tüm bunlara çözüm olarak TFRS 9 Finansal Araçlar Standardı'na göre finansal araçların muhasebeleştirilmesinde "beklenen kredi zararı" yaklaşımı uygulanmaktadır. Beklenen kredi zararı yaklaşımı, eski yaklaşımın aksine, kredi zararının hesaplanmasında, finansal araçların vadesi boyunca gerçekleşmesi muhtemel tüm zararın tahmin edilmesini şart koşmaktadır. Bu yaklaşım, kredi zararlarına ilişkin karşılığın ve kredilere ilişkin değer düşüklüğünün hesaplanmasında teminat dahil tüm tahsilat imkanlarının dikkate alınması ve gecikme bilgisi yerine ileriye dönük makul ve desteklenebilir her türlü bilginin kullanılması esasına dayanmaktadır. Dolayısıyla, beklenen kredi zararı modelinde kredi zararları, kredi riskindeki değişiklikleri yansıtacak şekilde gerçekleşmektedir. Ancak, gerçekleşen zarar modelinden farklı olarak, zararın muhasebeleştirilmesinden önce kredi zararının gerçekleşmesi gerekmemektedir (Fındık, 2016).

Türkiye'de geleneksel bankaların ve katılım bankalarının kullandıkları kredilerden ayırmaları gereken karşılıklara ilişkin düzenleme BDDK tarafından yayımlanan "Kredilerin Sınıflandırılması ve Bunlar İçin Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik" ile yapılmıştır. TFRS 9 standardının yayımlanması ve yürürlüğe girmesiyle birlikte 2016 yılında yayımlanan bu yönetmelik ile 2006 yılında yayımlanan "Bankalarca Kredilerin ve Diğer Alacakların Niteliklerinin Belirlenmesi ve Bunlar İçin Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik" kaldırılmıştır (Yavuz vd., 2022).

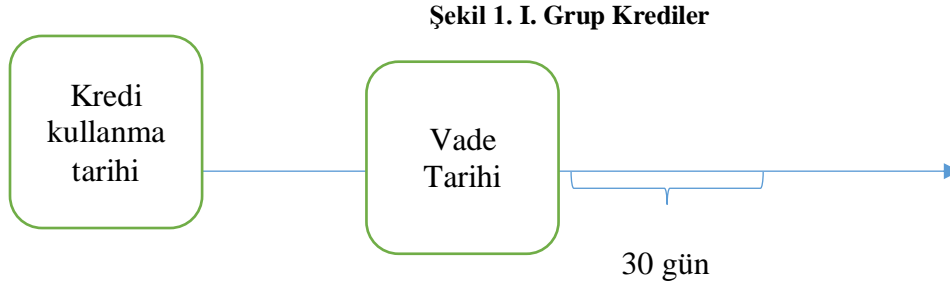
Bu çalışmanın konusunu ise TFRS 9 Finansal Araçlar standardı kapsamında bankalar tarafından ayrılması gereken kredi karşılıkları oluşturmaktadır. Çalışmada TFRS uyarınca raporlama yapma zorunluluğu bulunan katılım bankalarının kredi karşılıklarını muhasebeleştirme süreci aktarılacaktır.

1. Kredilerin Sınıflandırılması

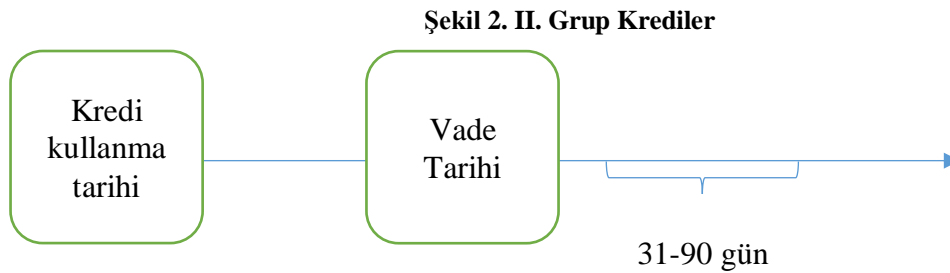
Kredilerin Sınıflandırılması ve Bunlar İçin Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik kapsamında krediler tahsil edilebilirliklerine göre 5 grup altında sınıflandırılmaktadır (BDDK, 2016; Sarı 2018):

- I-II. grup krediler canlı krediler olarak da adlandırılmaktadır (Katılım Bankaları Tek Düzen Hesap Planı-TDHP 102-161 arası).
- III., IV. ve V. grup krediler donuk alacaklar olarak adlandırılmaktadırlar. Bu grupta yer alan krediler ve sorunlu kredilerdir, tahsil edilememesi olasılığı I. ve II. grup kredilere göre daha yüksektir (TDHP 170-177 arası).

I. Grup Krediler: Standart Nitelikteki Krediler: Kredilendirilebilir finansman yapısına sahip gerçek ve tüzel kişilere kullandırılan, anapara ve faiz ödemeleri, borçlunun ödeme gücüne ve nakit akımına göre yapılandırılan, ödemeleri 30 günden fazla gecikmeyen, ileride de gecikme beklenmeyen ve teminatlara başvurmadan tahsil edilebilir, borçlunun kredi değerliliğinde zayıflama olmayan kredilerdir.

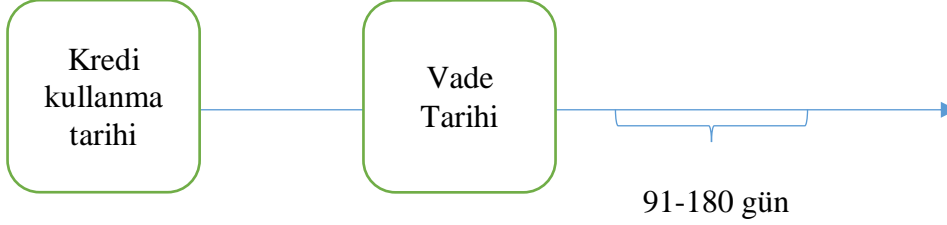
II. Grup Krediler: Yakın İzlemedeki Krediler: Borçlunun ödeme gücünde ve nakit akımında olumsuz gelişmeler öngörülen, kredi kullanan borçlunun yüksek finansal risk taşıdığı, anapara ve faiz ödemelerinde gelecekte sorun yaşama ihtimali muhtemel olan, borçlunun kredi verilen tarihe göre kredibilitesinin düştüğü, anapara ve faizin 30 günden fazla, 90 günden az geciktiği kredilerdir

III. Grup Krediler: Tahsil İmkânı Sınırlı Krediler: Borçlunun kredibilitesinin bozulduğu, teminatların net gerçekleşebilir değerinin veya borçlunun özkaynaklarının borcu

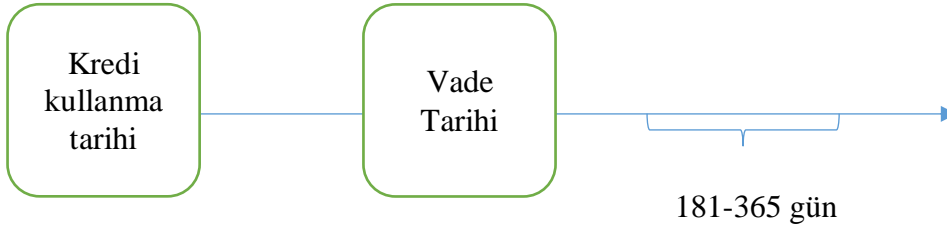
ödemede yetersiz kaldığı, anapara ve faiz ödemesinin 90 günden fazla, 180 günden az geçtiği veya henüz vadesi 90 günü geçmese de anapara veya faiz tahsilatının vadesini 90 günden fazla geçeceği tahmin edilen kredilerdir.

Şekil 3. III Grup Krediler

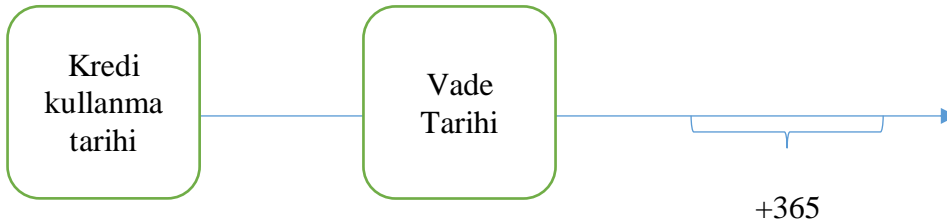
IV. Grup Krediler: Tahsili Şüpheli Krediler: Anapara ve faizin teminata başvurulmadan tahsilinin muhtemel olmadığı, borçlunun kredi değerinin ciddi anlamda bozulduğu ancak birleşme veya yeni finansman bulma ihtimali nedeniyle kesin zarar niteliği taşımayan, anapara ve faizin vadesinin 180 günden fazla ancak bir yıldan az geçtiği, henüz 180 günü geçmese de ileride anapara veya faiz ödemesinin vadesinin 180 günü geçmesi beklenen kredilerdir.

Şekil 4. IV. Grup Krediler

V. Grup Krediler: Zarar Niteliğindeki Krediler: Borçlunun kredi değerliliğinin tümüyle ortadan kalktığı, tahsil beklentisi bulunmayan, III. ve IV. Grupta belirtilen özellikleri taşımakla birlikte vade 1 yılı aşırsa bile tahsil imkanı olmadığı düşünülen, anapara veya faiz ödemesinin vadesinin 1 yılı geçtiği kredilerdir.

Şekil 5. V. Grup Krediler

2. Bankalar Tarafından Kredilerden Ayrılan Karşılıklara İlişkin Mevzuat ve Yasal Düzenlemeler

Bu bölümde bankalar tarafından kredilerden ayrılan karşılıklara ilişkin mevzuat ve yasal düzenlemeler karşılaştırılmıştır. TFRS 9 Finansal Araçlar standardı öncesi ve sonrası durumu özetleyen Tablo 1 aşağıda sunulmuştur (Acar, 2000; BDDK, 2006; BDDK 2016; Sarı, 2018; Köksal vd., 2020; Us 2020):

Tablo 1. Kredilerden Ayrılan Karşılıklara İlişkin Düzenlemelerin Karşılaştırması

Kredi Grubu	Vade Aşımı		Karşılık Oranı		Karşılığın Türü ve Raporlandığı Yer	
	Eski Yönetmelik	Yeni Yönetmelik	Eski Yönetmelik	Yeni Yönetmelik	Eski Yönetmelik	Yeni Yönetmelik
I. grup	-	-	Genel%1*	Birinci Aşama/12 Aylık BKZ**	Genel Karşılık (Bilanço – Kaynaklar)	Beklenen Zarar Karşılığı (1.Aşama) (Bilanço – Varlıklar)
II. grup	30 gün	30 gün	Genel%2*	İkinci Aşama/Ömür Boyu BKZ**	Genel Karşılık (Bilanço – Kaynaklar)	Beklenen Zarar Karşılığı (2.Aşama) (Bilanço – Varlıklar)
III. grup	90 gün	90 gün	Özel/En az %20	Üçüncü Aşama/Ömür Boyu BKZ**	Özel Karşılık (Bilanço – Varlıklar)	Beklenen Zarar Karşılığı (3.Aşama) (Bilanço – Varlıklar)
IV. grup	180 gün	180 gün	Özel/En az %50	Üçüncü Aşama/Ömür Boyu BKZ**	Özel Karşılık (Bilanço – Varlıklar)	Beklenen Zarar Karşılığı (3.Aşama) (Bilanço – Varlıklar)
V. grup	365 gün	365 gün	Özel/%100	Üçüncü Aşama/Ömür Boyu BKZ**	Özel Karşılık (Bilanço – Varlıklar)	Beklenen Zarar Karşılığı (3.Aşama) (Bilanço – Varlıklar)

Kaynak: Acar, 2000; BDDK, 2006; BDDK 2016; Sarı, 2018; Köksal vd. 2020, Us, 2020, yönetmelik ve literatürden derlenmiştir.

Genel ve Özel Karşılıklar – Eski Yönetmeliğe Göre (Türkiye Finansal Raporlama Standardı 9: Finansal Araçlar Standardı Uygulanmadan Önceki Durum): Kredilerden ayrılan karşılıklar; kredi zararlarının karşılanması amacıyla finansal tablolarda hesaben ayrılarak gider yazılan tutarları ifade etmektedir. Buna göre:

Genel Karşılıklar (Bilançonun kaynaklarında yer almaktadır):

- I. ve II. Grup kredilerden ayrılmaktadır.
- Standart nitelikli nakdi kredilerin (I.Grup) en az %1,5'i oranında ayrılmaktadır.
- Yakın izlemedeki nakdi kredilerin (II.Grup) en az %3'ü oranında ayrılmaktadır.

Özel Karşılıklar (Bilançonun varlıklarında (-) olarak yer almaktadır):

- III., IV. Ve V. Grup kredilerden ayrılır.
- Tahsil imkanı sınırlı kredilerin (III. Grup) en az %20'si oranında ayrılmaktadır.
- Tahsili şüpheli kredilerin (IV. Grup) en az %50'si oranında ayrılmaktadır.
- Zarar niteliğindeki kredilerin (V.Grup) %100'ü oranında ayrılmaktadır.

Genel ve Özel Karşılıklar (TFRS 9'un Uygulanmaya Başlanması Sonrası): Yeni yönetmelikte kredi sınıflaması (I.,II.,III.,IV. ve V. grup krediler) değişmemiştir.

2018 yılında yürürlüğe giren ve TFRS 9'u da içeren yeni yönetmelik sonucunda meydana gelen değişiklikler aşağıda sunulmuştur:

- Standart nitelikteki (I. grup) bir kredinin yakın izlemeye alınması için 30 gün süresini geçmesi şartı kaldırılmıştır, kredi riskinde önemli artış varsa Yakın İzlemedeki Kredi (II. grup) sınıfına alınması mümkündür.
- Eski yönetmelikte kredi karşılıkları, kredi grubunun belli bir yüzdesi dikkate alınarak hesaplanmaktaydı. Yeni yönetmelikte ise "Beklenen Kredi Zararı" yaklaşımına göre hesaplama yapılmaktadır. Beklenen kredi zararı yaklaşımında 1.Aşama, 2.Aşama ve 3.Aşama olmak üzere 3 seviye bulunmaktadır. 1.Aşama Standart Nitelikteki Krediler (I. grup) için hesaplanan 12 aylık beklenen zarar karşılığını, 2.Aşama Yakın İzlemedeki Krediler (II. grup) için hesaplanan ömür boyu zarar karşılığını, 3.Aşama Donuk Alacaklar (III.,IV. ve V. grup) için hesaplanan ömür boyu beklenen zarar karşılığını içermektedir.
- Eski yönetmeliğe göre I. ve II. grup kredilerden ayrılan karşılıklar "Genel Karşılıklar" içinde yer almakta ve bilançonun kaynaklar (pasif) kısmında raporlanmaktaydı. TFRS 9'un uygulanmaya başlaması ile tüm kredi tiplerinden ayrılan karşılıklar "Özel Karşılık" olarak bilançonun varlıklarında (aktif) yer almaya başlamıştır.
- TFRS 9'un uygulanmaya başlanmasından sonra bankaların kredi gruplarından ayracağı karşılık oranları yönetmelik tarafından belirlenmemektedir ve bankaların kendi hesaplamalarına dayanmaktadır. 1.Aşama; 12 ay beklenen zarar karşılığını, 2.Aşama; kredi riskinde önemli artışı, 3.Aşama; temerrüdü ifade etmektedir.

2. Literatür İncelemesi

TFRS 9-Finansal araçlar standardının geleneksel bankacılık ve katılım bankacılığı sektörü özelinde uygulanmasını aktaran çalışmalar Tablo 1'de sunulmuştur:

Tablo 1. Konuya İlişkin Literatür İncelemesi

Yazarlar	Çalışmanın Konusu	Beklentiler, Bulgular ve Sonuç
Nadia & Rosa, 2014	UFRS 7 ve UFRS 9'un Avrupa'da faaliyet gösteren bankaların likiditesi üzerindeki etkilerinin belirlenmesi	Çalışma sonucunda yapılan değerlendirmede, UFRS 7 ve UFRS 9'un öncelikle likidite kavramını tanımlaması ve daha sonra buna uygun muhasebe ilkelerini belirlemesi gerektiği aktarılmıştır.
Beerbaum & Piechocki, 2016	Bankacılık sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin UFRS 9 uyarınca yaptıkları dipnot açıklamaları ile Avrupa Bankacılık Kurumu tarafından istenen açıklamaların karşılaştırılması	Çalışma sonucunda yapılan değerlendirmede Avrupa Bankacılık Kurumu tarafından istenen açıklamaların bankacılık sektörüne odaklandığı; TFRS 9'un ise paydaşların ihtiyaçlarına yönelik açıklamalar talep ettiği aktarılmıştır.
Sultanoğlu, 2018	TFRS 9 beklenen kredi zararı modelinin Türk ve Avrupa bankacılık sektörüne etkisinin tespit edilmesi	Çalışmada, değer düşüklüğü karşılıklarının ölçümü ve muhasebeleştirilmesi gerçekleştirilmiştir. Yapılan inceleme sonucunda beklenen kredi zararı modelinin Avrupa'da karşılık tutarlarını artıracak Türkiye'de ise karşılık tutarlarını azaltacağı belirlenmiştir.
Casta vd., 2019	UFRS 9 uygulamasının kısa vadeli etkilerinin belirlenmesi	Çalışmada UFRS 9'un kredi zarar karşılıklarının azalmasına yol açtığı belirlenmiştir.
Fidan, 2019	Ticari alacaklarda değer düşüklüğü konusunun TFRS 9 ve Vergi Usul kanunu çerçevesinde karşılaştırılması	Değer düşüklüğü hususunda finansal raporlama çerçeveleri arasında giderleştirme dönemi, giderleştirme koşulları, değer düşüklüğüne konu alacakların türü, karşılık ayırma nedenleri, alacağın teminatlı olup olmaması konularında farklılıklar olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
Loew vd., 2019	UFRS 9'a geçişin Avrupa bankalarının finansal tablolarına etkisinin belirlenmesi	Çalışma sonucunda UFRS 9'un bankaların uzun vadeli yatırımları üzerinde bir etkisi olmadığı tespit edilmiştir.
Arman & Shuman, 2020	UFRS 9 uygulamasının Umman bankalarının kredi karşılıklarına etkilerinin belirlenmesi	Çalışma sonucunda toplam ve takipteki kredi karşılıklarının tutarlarının uygulama öncesi ve sonrası farklılık göstermediği anlaşılmıştır.
Çetinoğlu & Karaarslan, 2020	TFRS 9'un uygulanmasının bankaların hisse fiyatlarına etkisinin tespiti	Yapılan analiz sonucunda hisse senedi fiyatı ile TFRS 9 uygulanması arasında anlamlı ilişki tespit edilmiştir.
Karaarslan & Gülhan, 2020	TFRS 9'a geçişin bankaların finansal tablolarına etkisinin belirlenmesi	TFRS 9'un uygulanması ile birlikte karşılıklarda ve ertelenmiş vergi varlıklarında artış tespit edilmiştir.
Süner, 2020	TFRS 9 uyarınca bankaların takipteki kredileri için tahakkuk ve reeskont işlemlerinin farklılıkları ve muhasebeleştirilmesi	Bu çalışmada TFRS 9'un yürürlüğe girmesi sonrası takipteki krediler için uygulanan tahakkuk ve reeskont uygulamasındaki farklılıklar ve bu farklılıkların muhasebeleştirilmesi gerçekleştirilmiştir.
Us, 2020	TFRS 9'un uygulanmasının bankaların ayırdığı karşılıklara ve kredi sınıflandırmasına etkisinin belirlenmesi	Çalışmada, TFRS 9'un uygulaması ile birlikte diğer alacaklar ve yakın izlemedeki kredilerin artış gösterdiği belirlenmiştir. Ayrıca donuk alacaklar/toplam krediler oranı da artış göstermiştir.
Al-Sakini vd. 2021	UFRS 9 uygulamasının Ürdün bankalarının kredi karşılıklarına etkilerinin belirlenmesi	Çalışma sonucunda UFRS 9'un kredi zarar karşılıklarının pozitif ve anlamlı bir şekilde etkilediği ve UFRS 9 ile birlikte karşılıkların artış gösterdiği aktarılmıştır.
Âçollaku vd., 2021	UFRS 9'un Kosova'daki bankaların finansal tabloları üzerindeki etkisinin tespit edilmesi	Çalışmada UFRS 9'un kredi değer düşüklüğünün muhasebeleştirilmesi üzerinde önemli bir etkisinin olduğu tespit edilmiştir. Analiz sonuçları, UFRS 9'a geçişin uzun vadede büyük ve ani kayıp olasılığını azalttığını göstermektedir.
Aydoğmuş & Ülker, 2021	Murabaha işlemlerinin muhasebeleştirilmesi sürecinde Faizsiz Finans Muhasebe Standartları ile TFRS 9'un karşılaştırılması	Çalışma sonucunda yapılan değerlendirmede Faizsiz Finans Muhasebe Standartlarının kullanım alanının genişletilmesi gerektiği aktarılmıştır.
Irak & Bektaş, 2021	Bankacılık sektöründe TFRS 9'un uygulanma düzeyinin belirlenmesi	TFRS 9'un uygulanması sürecinde en büyük zorlukların bilgi sahibi uzman kişilerin eksikliği ve finansal araçlara ilişkin değer düşüklüğünün hesaplanması olarak belirlenmiştir.
Saygılı vd., 2021)	TFRS 9'un uygulanmasının bankaların beklenen kredi zararlarına etkisinin belirlenmesi	Yapılan analiz sonucunda TFRS 9'un uygulanması ile birlikte karşılık tutarlarında artış belirlenmiştir.
Telci, 2021	Portföy yönetim işletmelerinin TFRS 9 standardını uygulaması sonucu finansal tablolarında	TFRS 9'un uygulanması ile birlikte işletmelerin finansal tablolarında önemli değişiklikler meydana gelmediği sonucuna ulaşılmıştır.

Katılım Bankalarında Kredilerden Ayrılan Karşılıkların TFRS 9'a Göre Muhasebeleştirilmesi

	meydana gelecek değişikliklerin tespiti	
Dib & Feghali, 2021	UFRS 9'a geçişin Lübnan'daki bankaların finansal tablolarına etkisinin belirlenmesi	Çalışmada beklenen kredi zararı modelinin bankaların özkaynakları üzerindeki etkisinin önemli olmadığı belirlenmiştir.
Groff & Mörec, 2021	UFRS 9'un Slovenya'daki bankaların finansal tabloları üzerindeki etkisinin tespit edilmesi	Çalışmada UFRS 9'un kredi zarar karşılıklarının artmasına yol açtığı belirlenmiştir.
Hassouba, 2021	Beklenen kredi zararı modelinin Mısır'da faaliyet gösteren bankaların kredi zararlarının muhasebeleştirme zamanlamasına etkisinin belirlenmesi	Bulgular, beklenen kredi zararı modelinin bankaların kredi zararlarını muhasebeleştirme zamanlaması üzerinde pozitif ve anlamlı etkisinin olduğunu göstermektedir.
Kılıncı, 2021	Murabaha işlemlerinin muhasebeleştirilmesi sürecinde Faizsiz Finans Muhasebe Standartları ile TFRS 9'un karşılaştırılması	Çalışma sonucunda yapılan değerlendirmede Faizsiz Finans Muhasebe Standartlarının TFRS'lere göre daha sade oldukları ve fazla detaya girmedikleri aktarılmıştır.
Madah Marzuki vd., 2021	UFRS 9'un getirdiği yeniliklerin Malezya'da faaliyet gösteren katılım bankalarına etkisi konusunda düzenleyiciler, denetçiler, muhasebeciler ve akademisyenlerin algısının ölçülmesi	Bulgular, UFRS 9'un finansal araçların muhasebeleştirilmesini ve iş modellerinin tanımlanmasını uygunluk ve güvenilirlik açısından güçlendirdiğini ortaya koymuştur.
Pastiranová & Witzany, 2021	UFRS 9 uygulamasının Çek bankacılık sektörü üzerindeki etkisinin analizi	Çalışmada UFRS 9'un kredi zarar karşılıklarının volatilitésinin artmasına yol açtığı belirlenmiştir.
Yatbaz & Çatıkkaş, 2021	Murabaha işlemlerinin Faizsiz Finans Muhasebe Standartları ile TFRS 9 kapsamında muhasebeleştirilmesi	Çalışma sonucunda yapılan değerlendirmede Faizsiz Finans Muhasebe Standartlarının işlemlerin hukuki tarafını; TFRS 9'un ise işlemlerin özünü dikkate aldığı aktarılmıştır.
Gülhan & Aktaş, 2022	TFRS 9'un uygulanmasının bankaların ayırdığı karşılıklara etkisinin belirlenmesi	Yapılan analiz sonucunda TFRS 9'un uygulanması ile birlikte karşılık tutarlarında artış belirlenmiştir.
(Mengi vd., 2022)	TFRS 9'un finansal araçların ölçümü ve raporlanmasına etkisinin tespiti	Analiz sonucunda gerçeğe uygun değer farkı kâr/zarar'a yansıtılan ve gerçeğe uygun değeri diğer kapsamlı gelire yansıtılan finansal araçların değerinde azalma, itfa edilmiş maliyet ile değerlendirilen finansal araçların değerinde artış tespit edilmiştir.
Paksoy, 2022	Swap sözleşmelerinin TFRS 9 kapsamında muhasebeleştirilmesi	Çalışmada swap sözleşmesinin TFRS 9 kapsamında muhasebeleştirilmesi gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın, swap sözleşmesi kullanmak isteyen işletmeler açısından rehber niteliğinde olması beklenmektedir.
Taylor & Aubert, 2022	UFRS 9'un Avrupa ve Sahra Altı Afrika'daki bankaların gelir düzleştirme işlemleri üzerindeki etkisinin belirlenmesi	Çalışmanın bulguları, UFRS 9 sonrası tüm örnekleme gelir düzleştirmede bir düşüş olduğunu göstermektedir.

Literatürde yer alan çalışmalar incelendiğinde TFRS 9/UFRS 9 ile ilgili bankacılık özelinde gerçekleştirilen çalışmaları belirli gruplara ayırmak mümkündür. İlk grupta yer alan çalışmalar TFRS 9/UFRS 9 uygulamasının bankacılık sektörünün finansal tablolarına etkilerini inceleyen çalışmalardır. (Nadia & Rosa, 2014; Sultanoğlu, 2018; Casta vd., 2019; Loew vd., 2019; Karaaslan & Gülhan, 2020; Aşollaku vd., 2021; Dib & Feghali, 2021; Groff & Mörec, 2021; Pastiranová & Witzany, 2021; Telci, 2021; Mengi vd., 2022). Bu grupta yapılan çalışmalar çoğunlukla geleneksel bankacılık sektörüne odaklanmaktadır.

İkinci grup ise TFRS 9/UFRS 9 standardının muhasebeleştirilmesine odaklanan çalışmalardan oluşmaktadır. Bu çalışmalardan bir kısmı geleneksel bankacılık sektörünün

uygulamalarına odaklanmaktadır (Süner 2020; Paksoy 2022). Katılım bankalarının TFRS 9’u muhasebeleştirme sürecine odaklanan çalışmalarda ise murabaha işlemlerine odaklanmıştır (Aydoğmuş & Ülker, 2021; Kılınç, 2021; Yatbaz & Çatıkkaş, 2021).

Bir diğer grup ise beklenen kredi zararı modeli ve karşılıklar konusuna odaklanan çalışmalardan oluşmaktadır (Arman & Shuman, 2020; Us, 2020; Al-Sakini vd. 2021; Saygili et al., 2021; Hassouba, 2021; Gülhan & Aktaş, 2022). Bu çalışmaların odak noktası da geleneksel bankacılık sektörüdür.

Genel bir değerlendirme yapıldığında literatürde katılım bankaları nezninde kredi işlemlerinin TFRS 9/UFRS 9’a göre muhasebeleştirilmesine ilişkin yapılan herhangi bir çalışmanın olmadığı anlaşılmaktadır. Bu çalışma ile literatürde yer alan bu eksikliğin doldurulması amaçlanmıştır.

4. Katılım Bankalarında Kredilerden Ayrılan Karşılıkların Muhasebeleştirilmesi

Çalışmanın bu bölümünde ABC Katılım Bankası’nın krediler için ayırdığı karşılıklar varsayımsal örnekler yardımıyla muhasebeleştirilmiştir.

Örnek 1) ABC Katılım Bankası’nın 2022 yılı sonu itibariyle kullandığı kredilere ilişkin ayırması gereken 1.aşama beklenen zarar karşılığı 63.000 TL, 2.aşama beklenen zarar karşılığı 32.200 TL ve 3. aşama beklenen zarar karşılığı 7.000 TL’dir. 2022 yılı sonunda yapılacak muhasebe kaydı aşağıdaki gibidir:

Karşılık ayrılması:

31.12.2022	BORÇ	ALACAK
820 KARŞILIK VE DEĞER DÜŞME GİDERLERİ	102.200	
82004 TFRS 9 BEKLENEN ZARAR KARŞILIKLARI GİDERLERİ		
820040 BİRİNCİ AŞAMA	63.000	
820041 İKİNCİ AŞAMA	32.200	
820043 ÜÇÜNCÜ AŞAMA	7.000	
182 TFRS 9 BEKLENEN ZARAR KARŞILIKLARI (-)		102.200
18200 BİRİNCİ AŞAMA		63.000
18201 İKİNCİ AŞAMA		32.200
18203 ÜÇÜNCÜ AŞAMA		7.000

Yukarıda yer alan finansal olay bir gider hesabı olan “820-KARŞILIK VE DEĞER DÜŞME GİDERLERİ” hesabının borç tarafına ve aktif düzenleyici hesap olan “182-TFRS 9 BEKLENEN ZARAR KARŞILIKLARI (-)” hesabının alacak tarafına kayıt yapılarak ayrılan karşılıklar muhasebeleştirilmektedir.

Örnek 2) ABC Katılım Bankası'nın müşterisi olan KLM İşletmesi'ne kullandığı 112.000 TL'lik kredinin vadesi sırasıyla 90 günü, 180 günü ve 1 yılı geçmiştir. Krediyeye ilişkin bir teminat bulunmamaktadır.

- Vadesi üzerinden 90 gün geçtiğinde kredi III. gruba alınmaktadır. Bu aşamada 22.400 TL Beklenen Zarar Karşılığı – 3.Aşama ayrılmıştır.
- Vadesi üzerinden 180 gün geçtiğinde kredi IV. gruba alınmaktadır. Bu aşamada 33.600 TL Beklenen Zarar Karşılığı – 3.Aşama ayrılmıştır.
- Vadesi üzerinden 1 yıl geçtiğinde kredi V. gruba alınmaktadır. Bu aşamada 64.000 TL Beklenen Zarar Karşılığı – 3.Aşama ayrılmıştır.

Yukarıda bahsi geçen finansal olaya ilişkin muhasebe kayıtları aşağıdaki gibidir:

Vadesi üzerinden 90 gün geçtiğinde kredi III. gruba alınmaktadır. Bu aşamada 22.400 TL Beklenen Zarar Karşılığı – 3.Aşama ayrılmıştır.

Kredinin yeniden sınıflandırma kaydı:

XX.XX.202X	BORÇ	ALACAK
170 III. GRUP – TAHSİL İMKANI SINIRLI KREDİLER	112.000	
116 KV İŞLETME KREDİLERİ		112.000

Vadesi 90 günü geçen kredi “116-KV İŞLETME KREDİLERİ” hesabından “170-III. GRUP – TAHSİL İMKANI SINIRLI KREDİLER” hesabına devredilmektedir.

Karşılık ayrılması:

XX.XX.202X	BORÇ	ALACAK
820 KARŞILIK VE DEĞER DÜŞME GİDERLERİ	22.400	
82004 TFRS 9 BEKLENEN ZARAR KARŞILIKLARI GİDERLERİ		
820043 ÜÇÜNCÜ AŞAMA	22.400	
182 TFRS 9 BEKLENEN ZARAR KARŞILIKLARI (-)		22.400
18203 ÜÇÜNCÜ AŞAMA		22.400

Krediyeye ilişkin karşılık ayrılırken “820-KARŞILIK VE DEĞER DÜŞME GİDERLERİ” hesabının borç tarafına ve aktif düzenleyici hesap olan “182-TFRS 9 BEKLENEN ZARAR KARŞILIKLARI (-)” hesabının alacak tarafına kayıt yapılmaktadır.

Vadesi üzerinden 180 gün geçtiğinde kredi IV. gruba alınmaktadır. Bu aşamada 33.600 TL Beklenen Zarar Karşılığı – 3.Aşama ayrılmıştır.

Kredinin yeniden sınıflandırma kaydı:

XX.XX.202X	BORÇ	ALACAK
172 IV. GRUP – TAHSİLİ ŞÜPHELİ KREDİLER	112.000	
170 III. GRUP – TAHSİL İMKANI SINIRLI KREDİLER		112.000

Vadesi 180 günü geçen kredi “170-III. GRUP – TAHSİL İMKANI SINIRLI KREDİLER” hesabından “172-IV. GRUP – TAHSİLİ ŞÜPHELİ KREDİLER” hesabına devredilmektedir.

Karşılık ayrılması:

XX.XX.202X	BORÇ	ALACAK
820 KARŞILIK VE DEĞER DÜŞME GİDERLERİ	33.600	
82004 TFRS 9 BEKLENEN ZARAR KARŞILIKLARI GİDERLERİ		
820043 ÜÇÜNCÜ AŞAMA	33.600	
182 TFRS 9 BEKLENEN ZARAR KARŞILIKLARI (-)		33.600
18203 ÜÇÜNCÜ AŞAMA		33.600

Krediye ilişkin karşılık ayrılırken “820-KARŞILIK VE DEĞER DÜŞME GİDERLERİ” hesabının borç tarafına ve aktif düzenleyici hesap olan “182-TFRS 9 BEKLENEN ZARAR KARŞILIKLARI (-)” hesabının alacak tarafına kayıt yapılmaktadır.

Vadesi üzerinden 1 yıl geçtiğinde kredi V. gruba alınmaktadır. Bu aşamada 64.000 TL Beklenen Zarar Karşılığı – 3.Aşama ayrılmıştır.

Kredinin yeniden sınıflandırma kaydı:

XX.XX.202X	BORÇ	ALACAK
176 V. GRUP – ZARAR NİTELİĞİNDEKİ KREDİLER	112.000	
172 IV. GRUP – TAHSİLİ ŞÜPHELİ KREDİLER		112.000

Vadesi 1 yılı günü geçen kredi “172-IV. GRUP – TAHSİLİ ŞÜPHELİ KREDİLER” hesabından “176-V. GRUP – ZARAR NİTELİĞİNDEKİ KREDİLER” hesabına devredilmektedir.

Karşılık ayrılması:

XX.XX.202X	BORÇ	ALACAK
820 KARŞILIK VE DEĞER DÜŞME GİDERLERİ	64.000	
82004 TFRS 9 BEKLENEN ZARAR KARŞILIKLARI GİDERLERİ		
820043 ÜÇÜNCÜ AŞAMA	64.000	
182 TFRS 9 BEKLENEN ZARAR KARŞILIKLARI (-)		64.000
18203 ÜÇÜNCÜ AŞAMA		64.000

Krediye ilişkin karşılık ayrılırken “820-KARŞILIK VE DEĞER DÜŞME GİDERLERİ” hesabının borç tarafına ve aktif düzenleyici hesap olan “182-TFRS 9 BEKLENEN ZARAR KARŞILIKLARI (-)” hesabının alacak tarafına kayıt yapılmaktadır.

Örnek 3) ABC Katılım Bankası MNO İşletmesi'ne 70.000 TL tutarında kredi kullandırmıştır. Kredinin vadesi 90 günü geçmesine rağmen ödeme olmamıştır. Daha sonra müşteri vade 180 günü geçmeden ödeme yapmıştır.

Vadesi üzerinden 90 gün geçtiğinde kredi III. gruba alınmaktadır. Bu aşamada 21.000 TL Beklenen Zarar Karşılığı – 3.Aşama ayrılmıştır. Yukarıda yer alan finansal olaya ilişkin muhasebe kayıtları aşağıdaki gibidir:

Kredinin yeniden sınıflandırma kaydı:

XX.XX.202X	BORÇ	ALACAK
170 III. GRUP – TAHSİL İMKANI SINIRLI KREDİLER	70.000	
116 KV İŞLETME KREDİLERİ		70.000

Vadesi 90 günü geçen kredi “116-KV İŞLETME KREDİLERİ” hesabından “170-III. GRUP – TAHSİL İMKANI SINIRLI KREDİLER” hesabına devredilmektedir.

Karşılık ayrılması:

01.01.2022	BORÇ	ALACAK
820 KARŞILIK VE DEĞER DÜŞME GİDERLERİ	21.000	
82004 TFRS 9 BEKLENEN ZARAR KARŞILIKLARI GİDERLERİ		
820043 ÜÇÜNCÜ AŞAMA	21.000	
182 TFRS 9 BEKLENEN ZARAR KARŞILIKLARI (-)		21.000
18203 ÜÇÜNCÜ AŞAMA		21.000

Krediye ilişkin karşılık ayrılırken “820-KARŞILIK VE DEĞER DÜŞME GİDERLERİ” hesabının borç tarafına ve aktif düzenleyici hesap olan “182-TFRS 9 BEKLENEN ZARAR KARŞILIKLARI (-)” hesabının alacak tarafına kayıt yapılmaktadır.

Karşılığın kapatılması:

01.01.2022	BORÇ	ALACAK
182 TFRS 9 BEKLENEN ZARAR KARŞILIKLARI (-)	21.000	
18203 ÜÇÜNCÜ AŞAMA	21.000	
820 KARŞILIK VE DEĞER DÜŞME GİDERLERİ		
82004 TFRS 9 BEKLENEN ZARAR KARŞILIKLARI		21.000
GİDERLERİ		
820043 ÜÇÜNCÜ AŞAMA		21.000

Müşteri ödemeyi yaptığında krediye ilişkin karşılığın kapatılması gerekmektedir. Buna göre; “182-TFRS 9 BEKLENEN ZARAR KARŞILIKLARI (-)” hesabının borç tarafına “820-KARŞILIK VE DEĞER DÜŞME GİDERLERİ” hesabının alacak tarafına kayıt yapılmaktadır.

Örnek 4) ABC Katılım Bankası DEF İşletmesi'ne 280.000 TL tutarında kredi kullandırmıştır. Vadesinden 30 gün, 90 gün, 180 gün ve 1 yıl geçmesine rağmen ödeme olmamıştır. Krediden sırasıyla ayrılan karşılıklar aşağıdaki gibidir:

Kredinin Bulunduğu Grup	Beklenen Zarar Karşılığı	Karşılık Tutarı
I. Grup	1.Aşama	4.200 TL
II. Grup	2.Aşama	4.200 TL
III. Grup	3.Aşama	47.600 TL
IV. Grup	3.Aşama	84.000 TL
V. Grup	3.Aşama	140.000 TL

Yukarıda bahsi geçen finansal olaya ilişkin muhasebe kayıtları aşağıdaki gibidir:

Kredinin vadesi 30 günü geçmemiş olsa bile 1.Aşama beklenen zarar karşılığının ayrılması gerekmektedir.

Karşılık ayrılması:

XX.XX.202X	BORÇ	ALACAK
820 KARŞILIK VE DEĞER DÜŞME GİDERLERİ	4.200	
82004 TFRS 9 BEKLENEN ZARAR KARŞILIKLARI GİDERLERİ		
820040 BİRİNCİ AŞAMA (12 AY BEKLENEN ZARAR KARŞILIĞI)	4.200	
182 TFRS 9 BEKLENEN ZARAR KARŞILIKLARI (-)		4.200
18200 BİRİNCİ AŞAMA (12 AY BEKLENEN ZARAR KARŞILIĞI)		4.200

Krediye ilişkin karşılık ayrılırken “820-KARŞILIK VE DEĞER DÜŞME GİDERLERİ” hesabının borç tarafına ve aktif düzenleyici hesap olan “182-TFRS 9 BEKLENEN ZARAR KARŞILIKLARI (-)” hesabının alacak tarafına kayıt yapılmaktadır.

Kredinin vadesi 30 günü geçtiğinde yeniden sınıflandırma yapılmamaktadır ancak 2.Aşama Beklenen Zarar Karşılığı ayrılmaktadır.

Kredinin yeniden sınıflandırma kaydı:

XX.XX.202X	BORÇ	ALACAK
820 KARŞILIK VE DEĞER DÜŞME GİDERLERİ	4.200	
82004 TFRS 9 BEKLENEN ZARAR KARŞILIKLARI GİDERLERİ		
820041 İKİNCİ AŞAMA (KREDİ RİSKİNDE ÖNEMLİ ARTIŞ)	4.200	
182 TFRS 9 BEKLENEN ZARAR KARŞILIKLARI (-)		4.200
18201 İKİNCİ AŞAMA (KREDİ RİSKİNDE ÖNEMLİ ARTIŞ)		4.200

Kredinin vadesi 90 günü geçtiğinde, III. gruba aktarılması gerekmektedir.

Kredinin yeniden sınıflandırma kaydı:

XX.XX.202X	BORÇ	ALACAK
170 III. GRUP – TAHSİL İMKANI SINIRLI KREDİLER	200.000	
116 KV İŞLETME KREDİLERİ		200.000

Vadesi 90 günü geçen kredi “116-KV İŞLETME KREDİLERİ” hesabından “170-III. GRUP – TAHSİL İMKANI SINIRLI KREDİLER” hesabına devredilmektedir.

Karşılık ayrılması:

XX.XX.202X	BORÇ	ALACAK
820 KARŞILIK VE DEĞER DÜŞME GİDERLERİ	47.600	
82004 TFRS 9 BEKLENEN ZARAR KARŞILIKLARI GİDERLERİ		
820043 ÜÇÜNCÜ AŞAMA (TEMERRÜT)	47.600	
182 TFRS 9 BEKLENEN ZARAR KARŞILIKLARI (-)		47.600
18203 ÜÇÜNCÜ AŞAMA (TEMERRÜT)		47.600

Krediye ilişkin karşılık ayrılırken “820-KARŞILIK VE DEĞER DÜŞME GİDERLERİ” hesabının borç tarafına ve aktif düzenleyici hesap olan “182-TFRS 9 BEKLENEN ZARAR KARŞILIKLARI (-)” hesabının alacak tarafına kayıt yapılmaktadır.

Vadesi 180 günü geçtiğinde kredi IV. gruba alınmaktadır.

Kredinin yeniden sınıflandırma kaydı:

XX.XX.202X	BORÇ	ALACAK
172 IV. GRUP – TAHSİLİ ŞÜPHELİ KREDİLER	200.000	
170 III. GRUP – TAHSİL İMKANI SINIRLI KREDİLER		200.000

Vadesi 180 günü geçen kredi “170-III. GRUP – TAHSİL İMKANI SINIRLI KREDİLER” hesabından “172-IV. GRUP – TAHSİLİ ŞÜPHELİ KREDİLER” hesabına devredilmektedir.

Karşılık ayrılması:

XX.XX.202X	BORÇ	ALACAK
820 KARŞILIK VE DEĞER DÜŞME GİDERLERİ	84.000	
82004 TFRS 9 BEKLENEN ZARAR KARŞILIKLARI GİDERLERİ		
820043 ÜÇÜNCÜ AŞAMA (TEMERRÜT)	84.000	
182 TFRS 9 BEKLENEN ZARAR KARŞILIKLARI (-)		84.000
18203 ÜÇÜNCÜ AŞAMA (TEMERRÜT)		84.000

Krediye ilişkin karşılık ayrılırken “820-KARŞILIK VE DEĞER DÜŞME GİDERLERİ” hesabının borç tarafına ve aktif düzenleyici hesap olan “182-TFRS 9 BEKLENEN ZARAR KARŞILIKLARI (-)” hesabının alacak tarafına kayıt yapılmaktadır.

Vadesi üzerinden 1 yıl geçtiğinde kredi V. gruba alınmaktadır.

Kredinin yeniden sınıflandırma kaydı:

XX.XX.202X	BORÇ	ALACAK
176 V. GRUP – ZARAR NİTELİĞİNDEKİ KREDİLER	200.000	
172 IV. GRUP – TAHSİLİ ŞÜPHELİ KREDİLER		200.000

Vadesi 1 yılı günü geçen kredi “172-IV. GRUP – TAHSİLİ ŞÜPHELİ KREDİLER” hesabından “176-V. GRUP – ZARAR NİTELİĞİNDEKİ KREDİLER” hesabına devredilmektedir.

Karşılık ayrılması:

XX.XX.202X	BORÇ	ALACAK
820 KARŞILIK VE DEĞER DÜŞME GİDERLERİ	140.000	
82004 TFRS 9 BEKLENEN ZARAR KARŞILIKLARI GİDERLERİ		
820043 ÜÇÜNCÜ AŞAMA (TEMERRÜT)	140.000	
182 TFRS 9 BEKLENEN ZARAR KARŞILIKLARI (-)		140.000
18203 ÜÇÜNCÜ AŞAMA (TEMERRÜT)		140.000

Krediye ilişkin karşılık ayrılırken “820-KARŞILIK VE DEĞER DÜŞME GİDERLERİ” hesabının borç tarafına ve aktif düzenleyici hesap olan “182-TFRS 9 BEKLENEN ZARAR KARŞILIKLARI (-)” hesabının alacak tarafına kayıt yapılmaktadır.

Örnek 5) ABC Katılım Bankası PRS İşletmesine 210.000 TL tutarında kredi kullandırmıştır. Kredinin vadesi sırasıyla 30 gün, 90 gün, 180 gün ve 1 yıl geçmesine rağmen ödeme olmamıştır. Krediye ilişkin 112.000 TL’lik 1.Grup teminat bulunmaktadır.

Yukarıda bahsi geçen finansal olaya ilişkin hesaplamalar ve muhasebe kayıtları aşağıdaki gibidir:

Kredi I. grup standart nitelikte kredi olarak sınıflandırılırken I. aşama beklenen zarar karşılığı ayrılması gerekmektedir. TFRS 9’a göre karşılık ayrılırken kredinin teminat tutarı kredi tutarından düşüldükten sonra bakiye tutar üzerinden karşılık ayrılmalıdır.

210.000 TL – 112.000 TL (1.Grup teminatta oran %100’dür) = 98.000 TL (Karşılığa konu kısım).

ABC Katılım Bankası bu krediye ait 1. aşama beklenen zarar karşılığı oranını % 1,5 olarak belirlemiştir. Banka kredinin tamamı değil, karşılığa konu kısmı (garantisi olmayan) için karşılık ayırmalıdır. Buna göre:

98.000 TL * %1,5 = 1.470 TL karşılık muhasebeleştirilecektir:

Karşılık ayrılması:

XX.XX.202X	BORÇ	ALACAK
820 KARŞILIK VE DEĞER DÜŞME GİDERLERİ	1.470	
82004 TFRS 9 BEKLENEN ZARAR KARŞILIKLARI GİDERLERİ		
820040 BİRİNCİ AŞAMA (12 AY BEKLENEN ZARAR KARŞILIĞI)	1.470	
182 TFRS 9 BEKLENEN ZARAR KARŞILIKLARI (-)		1.470
18200 BİRİNCİ AŞAMA (12 AY BEKLENEN ZARAR KARŞILIĞI)		1.470

Kredinin vadesi 30 günü aştığında kredi yeniden sınıflandırılmamaktadır. Ancak 2.aşama beklenen zarar karşılığı ayrılması gerekmektedir. ABC Katılım Bankası bu krediye ait 2. aşama

beklenen zarar karşılığı oranını % 3 olarak belirlemiştir. Banka kredinin tamamı değil, karşılığa konu kısmı (garantisi olmayan) için karşılık ayırmalıdır. Buna göre:

$98.000 \text{ TL} * \%3 = 2.940 \text{ TL}$ karşılık hesaplanmaktadır. Ancak önceden ayrılan 1.470 TL karşılık mevcut olduğu için kalan kısım kadar karşılık muhasebeleştirilecektir.

$2.940 \text{ TL} - 1.470 \text{ TL} = 1.470 \text{ TL}$ kayıtlara alınacak rakamdır.

Karşılık ayrılması:

XX.XX.202X	BORÇ	ALACAK
820 KARŞILIK VE DEĞER DÜŞME GİDERLERİ	1.470	
82004 TFRS 9 BEKLENEN ZARAR KARŞILIKLARI GİDERLERİ		
820041 İKİNCİ AŞAMA (KREDİ RİSKİNDE ÖNEMLİ ARTIŞ)	1.470	
182 TFRS 9 BEKLENEN ZARAR KARŞILIKLARI (-)		1.470
18201 İKİNCİ AŞAMA (KREDİ RİSKİNDE ÖNEMLİ ARTIŞ)		1.470

Krediye ilişkin karşılık ayrılırken “820-KARŞILIK VE DEĞER DÜŞME GİDERLERİ” hesabının borç tarafına ve aktif düzenleyici hesap olan “182-TFRS 9 BEKLENEN ZARAR KARŞILIKLARI (-)” hesabının alacak tarafına kayıt yapılmaktadır.

Vadesi 90 günü geçtiğinde kredi III. grup krediler arasına dahil edilmektedir. Vadesi 90 günü geçen kredi “116-KV İŞLETME KREDİLERİ” hesabından “170-III. GRUP – TAHSİL İMKANI SINIRLI KREDİLER” hesabına devredilmektedir.

Kredinin yeniden sınıflandırma kaydı:

XX.XX.202X	BORÇ	ALACAK
170 III. GRUP – TAHSİL İMKANI SINIRLI KREDİLER	210.000	
116 KV İŞLETME KREDİLERİ		210.000

ABC Katılım Bankası'nın III. grupta olan kredilere ilişkin 3. aşama beklenen zarar karşılığı oranını % 20'dir. Banka kredinin tamamı değil, karşılığa konu kısmı (garantisi olmayan) için karşılık ayırmalıdır.

$98.000 \text{ TL} * \%20 = 19.600 \text{ TL}$ karşılık hesaplanmaktadır. Ancak önceden ayrılan 2.940 TL karşılık mevcut olduğu için kalan kısım kadar karşılık ayrılacaktır. Böylelikle:

$19.600 \text{ TL} - 2.940 \text{ TL} = 16.660 \text{ TL}$ kayıtlara alınacaktır.

Karşılık ayrılması:

XX.XX.202X	BORÇ	ALACAK
820 KARŞILIK VE DEĞER DÜŞME GİDERLERİ	16.660	

82004 TFRS 9 BEKLENEN ZARAR KARŞILIKLARI GİDERLERİ 820043 ÜÇÜNCÜ AŞAMA (TEMERRÜT)	16.660	
182 TFRS 9 BEKLENEN ZARAR KARŞILIKLARI (-) 18203 ÜÇÜNCÜ AŞAMA (TEMERRÜT)		16.660 16.660

Krediye ilişkin karşılık ayrılırken “820-KARŞILIK VE DEĞER DÜŞME GİDERLERİ” hesabının borç tarafına ve aktif düzenleyici hesap olan “182-TFRS 9 BEKLENEN ZARAR KARŞILIKLARI (-)” hesabının alacak tarafına kayıt yapılmaktadır.

Vadesi 180 günü geçtiğinde kredi IV. grup kredilerin arasına aktarılmaktadır. Vadesi 180 günü geçen kredi “170-III. GRUP – TAHSİL İMKANI SINIRLI KREDİLER” hesabından “172-IV. GRUP – TAHSİLİ ŞÜPHELİ KREDİLER” hesabına devredilmektedir.

Kredinin yeniden sınıflandırma kaydı:

XX.XX.202X	BORÇ	ALACAK
172 IV. GRUP – TAHSİLİ ŞÜPHELİ KREDİLER	210.000	
170 III. GRUP – TAHSİL İMKANI SINIRLI KREDİLER		210.000

ABC Katılım Bankasının IV. grupta olan kredilere ilişkin 3. aşama beklenen zarar karşılığı oranı %50 olarak hesaplanmıştır. Banka kredinin tamamı değil, karşılığa konu kısmı (garantisi olmayan) için karşılık ayıracaktır.

$98.000 \text{ TL} * \%50 = 49.000 \text{ TL}$ karşılık hesaplanmasına rağmen, önceden ayrılan 16.660 TL karşılık mevcut olduğu için kalan kısım kadar karşılık ayrılacaktır. Buna göre:

$$49.000 \text{ TL} - 19.600 \text{ TL} = 29.400 \text{ TL} \text{ karşılık olarak muhasebeleştirilecektir.}$$

Karşılık ayrılması:

XX.XX.202X	BORÇ	ALACAK
820 KARŞILIK VE DEĞER DÜŞME GİDERLERİ	29.400	
82004 TFRS 9 BEKLENEN ZARAR KARŞILIKLARI GİDERLERİ 820043 ÜÇÜNCÜ AŞAMA (TEMERRÜT)	29.400	
182 TFRS 9 BEKLENEN ZARAR KARŞILIKLARI (-) 18203 ÜÇÜNCÜ AŞAMA (TEMERRÜT)		29.400 29.400

Krediye ilişkin karşılık ayrılırken “820-KARŞILIK VE DEĞER DÜŞME GİDERLERİ” hesabının borç tarafına ve aktif düzenleyici hesap olan “182-TFRS 9 BEKLENEN ZARAR KARŞILIKLARI (-)” hesabının alacak tarafına kayıt yapılmaktadır.

Vadesi 1 yılı geçtiğinde kredi V. gruba alınmaktadır. Vadesi 1 yılı günü geçen kredi “172-IV. GRUP – TAHSİLİ ŞÜPHELİ KREDİLER” hesabından “176-V. GRUP – ZARAR NİTELİĞİNDEKİ KREDİLER” hesabına devredilmektedir

Kredinin yeniden sınıflandırma kaydı:

XX.XX.202X	BORÇ	ALACAK

176 V. GRUP – ZARAR NİTELİĞİNDEKİ KREDİLER	210.000	
172 IV. GRUP – TAHSİLİ ŞÜPHELİ KREDİLER		210.000

ABC Katılım Bankasının V. grupta olan kredilere ilişkin belirlenen 3. aşama beklenen zarar karşılığı oranı %100'dür. Banka kredinin tamamı değil, karşılığa konu kısmı (garantisi olmayan) için karşılık ayrılacaktır.

$98.000 \text{ TL} * \%100 = 98.000 \text{ TL}$ karşılık hesaplanmasına rağmen, önceden ayrılan 49.000 TL karşılık mevcut olduğu için kalan kısım kadar karşılık ayrılacaktır. Buna göre:

$98.000 \text{ TL} - 49.000 \text{ TL} = 49.000 \text{ TL}$ kaydedilmesi gereken karşılık tutarıdır.

Karşılık ayrılması:

XX.XX.202X	BORÇ	ALACAK
820 KARŞILIK VE DEĞER DÜŞME GİDERLERİ	49.000	
82004 TFRS 9 BEKLENEN ZARAR KARŞILIKLARI GİDERLERİ		
820043 ÜÇÜNCÜ AŞAMA (TEMERRÜT)	49.000	
182 TFRS 9 BEKLENEN ZARAR KARŞILIKLARI (-)		49.000
18203 ÜÇÜNCÜ AŞAMA (TEMERRÜT)		49.000

Krediyeye ilişkin karşılık ayrılırken "820-KARŞILIK VE DEĞER DÜŞME GİDERLERİ" hesabının borç tarafına ve aktif düzenleyici hesap olan "182-TFRS 9 BEKLENEN ZARAR KARŞILIKLARI (-)" hesabının alacak tarafına kayıt yapılmaktadır.

SONUÇ

Bankaların kullandıkları krediler tahsil edilebilirliklerine göre 5 grup altında sınıflandırılmaktadır. Canlı krediler olarak da adlandırılan I-II. grup ve donuk alacaklar olarak da adlandırılan III., IV. Ve V. grup kredilere ilişkin değer düşüklükleri ve zararlar özellikle kriz dönemlerinde bankacılık sektörünün önemli bir problemi haline gelmiştir.

Bu gelişmelerin ardından finansal araçların muhasebeleştirilmesi, sınıflandırılması ve raporlanması süreçlerini düzenleyen TFRS 9 Finansal Araçlar standardının kapsadığı yeni uygulamalar özellikle TFRS'lere göre raporlama yapmakla yükümlü olan katılım bankaları için de önem teşkil eder hale gelmiştir.

Bankacılık sektörünün maruz kaldığı kredi zararının ölçümünü ve raporlanmasını daha doğru gerçekleştirmek için yayımlanan TFRS 9 Finansal Araçlar standardı "Kredilerin Sınıflandırılması ve Bunlar İçin Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik" adlı düzenlemeyi de beraberinde getirmiştir. Bu düzenlemelerin iş dünyasına getirdiği en önemli yenilik şüphesiz "beklenen kredi zararı" yaklaşımıdır. Beklenen kredi zararı yaklaşımı, gerçekleşen zarar yaklaşımının aksine, kredi zararının hesaplanmasında, finansal araçların vadesi boyunca gerçekleşmesi muhtemel tüm zararın tahmin edilmesini gerekli

kılmaktadır. Bu yaklaşım, kredi zararlarına ilişkin karşılığın ve kredilere ilişkin değer düşüklüğünün hesaplanmasında teminat dahil tüm tahsilat imkanlarının dikkate alınmasını ve gecikme bilgisi yerine ileriye dönük makul ve desteklenebilir her türlü bilginin kullanılmasını sağlamaktadır. Böylelikle, beklenen kredi zararı modelinde kredi zararları, kredi riskindeki değişiklikleri yansıtacak şekilde gerçekleşmektedir. Bu da raporların gerçeğe uygun sunumunu güçlendirmektedir. Bu durum beraberinde yeni raporlama ve muhasebe uygulamalarını da beraberinde getirmektedir.

Bu çalışmada TFRS 9 Finansal Araçlar standardı kapsamında katılım bankaları tarafından ayrılması gereken kredi karşılıkları açıklanmıştır. Konuya ilişkin TFRS 9 öncesi ve sonrası bankacılık düzenlemeleri karşılaştırılmıştır. TFRS 9 Finansal Araçlar standardı kapsamında katılım bankalarının kredi karşılıklarını muhasebeleştirme süreci örneklerle aktarılmıştır.

İlerleyen çalışmalarda faizsiz finans muhasebe standartlarına göre kredilere ilişkin karşılıkların muhasebeleştirilmesi süreci aktarılabilir. Faizsiz finans muhasebe standartları ve TFRS'ler karşılaştırılabilir.

KAYNAKÇA

- ABDUL-RAHMAN, Y. (2010). *The Art of Islamic Banking and Finance Tools and Techniques for Community-Based Banking*. New Jersey: John Wiley & Sons, Inc.
- ACAR, Ö. (2000). "Bankalarca Ayrılan Karşılıklar: Teorik Yaklaşım ve Uluslararası Uygulamalar." *Bankacılar Dergisi*, 34-48
- AL-SAKİNİ, S., AWAWDEH, H., & AWAMLEH, I., QATAWNEH, A. (2021). "Impact of UFRS 9 on The Size of Loan Loss Provisions: An Applied Study on Jordanian Commercial Banks During 2015-2019." *Accounting*, 7(7), 1601-1610.
- AYTÜRK, Y. (2016). "UFRS 9 Finansal Araçlar Kapsamında Yeni Değer Düşüklüğü Modeli ve Bankacılık Sektörüne Etkileri". *Mali Çözüm*, 137, 133-143.
- ÃŒOLLAKU, B., AHMETI, S., & ALIU, M. (2021). "IFRS 9 Transition Effect on Financial Stability of Kosovo Commercial Banks". *Prizren Social Science Journal*, 5(1), 1-10
<https://doi.org/10.32936/pssj.v5i1.191>
- ARMAN, M., & SHUMAN, M. (2020). *Effect of Implementation of IFRS 9 Provision Systems in GCC Countries: A Case Study Using Data from Oman*.

- AYDOĞMUŞ, T., & ÜLKER, Y. (2021). "Murabaha İşlemlerinin Türkiye Finansal Raporlama Standartları ve Faizsiz Finans Muhasebe Standartları Kapsamında Değerlendirilmesi". *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 17(1), 49-71.
- BDDK. (2006). *Bankalarca Kredilerin ve Diğer Alacakların Niteliklerinin Belirlenmesi ve Bunlar İçin Ayrılabacak Karşılıklara İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmelik*, T.C. Resmi Gazete, Sayı: 26333, 1 Kasım 2006.
- BDDK (2016). *Kredilerin Sınıflandırılması ve Bunlar İçin Ayrılabacak Karşılıklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik*, T.C. Resmi Gazete, Sayı: 29750, 22 Haziran 2016.
- BEERBAUM, D. O., & PIECHOCKI, M. (2016). *IFRS 9 for Banking Industry the Case for IFRS and FINREP Taxonomies, Critical Assessment (Abstimmbarkeit von Anhangangaben nach IFRS 9 und 7 mit dem Meldewesen: Perspektive der IFRS-Taxonomie)* (SSRN Scholarly Paper No. 2793704). <https://doi.org/10.2139/ssrn.2793704>
- CAMFFERMAN, C. (2015). "The Emergence of the 'Incurred-Loss' Model for Credit Losses in IAS 39". *Accounting in Europe*, 12(1), 1-35.
- CASTA, J.F., LEJARD, C., & PAGET-BLANC, E. (2019). "The Implementation of the IFRS 9 in Banking Industry." *EUFIN 2019: The 15th Workshop on European Financial Reporting*. <https://hal.archives-ouvertes.fr/hal-02405140>
- ÇETİNOĞLU, T., & KARAARSLAN, S. (2020). *TFRS 9'a geçişin borsa İstanbul'da işlem gören bankaların hisse senedi fiyatlarına etkileri. Mali Çözüm*, 55-70.
- DİB, D., & FEGHALİ, K. (2021). "Preliminary Impact of IFRS 9 Implementation on The Lebanese Banking Sector." *Accounting and Management Information Systems*, 20(3), 369-401.
- FINDIK, H. (2016). "Türkiye Muhasebe Standartları Çerçevesinde Finansal Varlıkların Muhasebeleştirilmesi." *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 69, 61-82.
- FİDAN, M. M. (2019). "Ticari Alacaklarda Değer Düşüklüğü-TFRS 9 Finansal Araçlar Standardının Basit Yaklaşımı ve Vergi Usul Kanunu Karşılaştırılması." *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 81, 37-58.
- GROFF, M. Z., & MÖREC, B. (2021). "IFRS 9 Transition Effect on Equity In A Post Bank Recovery Environment: The Case of Slovenia." *Economic Research-Ekonomska Istraživanja*, 34(1), 670-686. <https://doi.org/10.1080/1331677X.2020.1804425>

- GÜLHAN, O., & AKTAŞ, M. (2022). "TFRS 9 Uygulamasının Türk Bankacılık Sektöründe Karşılık Ayırma Düzeyine Etkisi." *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 24(3), 729-744. <https://doi.org/10.31460/mbdd.980730>
- HASSOUBA, K. M.A. (2021). "The Impact of The Expected Credit Loss Model Under IFRS 9 on Loan Loss Recognition Timeliness: Early Evidence From The Egyptian Banks." *Scientific Journal for Financial and Commercial Studies and Research, Faculty of Commerce, Damietta University*, 2(2)1, .243-273.
- İRAK, G., & BEKTAŞ, E. (2021). "Türkiye’de Bankacılık Sektöründe TFRS 9 Finansal Araçlar Standardı’nın Uygulanma Düzeyinin Analizi." *Mali Cozum Dergisi / Financial Analysis*, 31(166), 187–205.
- KARAARSLAN, S., & GÜLHAN, O. (2020). "TFRS 9’a Geçişin Türkiye’de Halka Açık Bankaların Finansal Durum Tablolarına Etkileri." *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 86, 111-124. <https://doi.org/10.25095/mufad.710248>
- KILINÇ, Y. (2021). "Murabaha İşlemlerinin Faizsiz Finans Muhasebe Standartlarına Göre Muhasebeleştirilmesinin TMS/TFRS’ler Açısından Karşılaştırmalı İncelemesi." *Alanya Akademik Bakış*, 5(3), 1213-1229. <https://doi.org/10.29023/alanyaakademik.834242>
- KÖKSAL, M. O., HAZAR, A., & BABUŞCU, Ş. (2020). "TFRS 9 Kredi Karşılıkları Düzenlemesinin Bankaların Finansal Tablolarına Etkisinin Analizi." *Balıkesir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 1(1), 27-54.
- LOEW, E., SCHMIDT, L. E., & THIEL, L. F. (2019). *Accounting for Financial Instruments under IFRS 9 – First-Time Application Effects on European Banks’ Balance Sheets* (SSRN Scholarly Paper No. 3462299). <https://doi.org/10.2139/ssrn.3462299>
- MADAH MARZUKİ, M., ABDUL RAHMAN, A. R., MARZUKİ, A., RAMLİ, N. M., & WAN ABDULLAH, W. A. (2021). "Issues and challenges of IFRS 9 in Malaysian Islamic financial institutions: Recognition criteria perspective." *Journal of Islamic Accounting and Business Research*, 12(2), 239–257. <https://doi.org/10.1108/JIABR-04-2020-0100>
- MENGİ, P., SAYGİLİ, E., & YARGI, S. G. (2022). "Bankacılık Sektöründe TFRS 9 “Finansal Araçlar” Standardının Finansal Varlıkların Sınıflandırılması ve Ölçümüne Etkisi." *Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(23), 1-19.

- NADIA, C., & ROSA, V. (2014). "The Impact of IFRS 9 and IFRS 7 on Liquidity in Banks: Theoretical Aspects." *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 164, 91–97. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2014.11.055>
- ÖZSOY, İ. (1997), *Özel Finans Kurumları*. Asya Finans Kültür Yay.: 1, İstanbul, s. 132
- PAKSOY, Ö.B. (2022). TFRS 9 Kapsamında Faiz Oranı Swap Sözleşmelerinin Muhasebeleştirilmesi, Değerlemesi ve Raporlaması. *Alanya Akademik Bakış*, 6(1), 1629-1651. <https://doi.org/10.29023/alanyaakademik.990033>
- PASTIRANOVÁ, O., & WITZANY, J. (2021). "Impact of implementation of IFRS 9 on Czech Banking Sector". *Prague Economic Papers*, 30(4), 449-469.
- SAĞLAR, J., & EVER, D. (2019). "Büyük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler İçin Getirilen Finansal Raporlama Standartlarının Etkileri." *Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3(2), 299-310.
- SARI E. S. (2018). *Katılım Bankacılığı ve Muhasebe Uygulamaları*. Çağlayan Kitabevi, İstanbul.
- SAYGILI, E., YARGI, S. G., & MENĞİ, P. (2021). TFRS 9 Finansal Araçlar Standardının Türkiye’de Faaliyette Bulunan Mevduat Bankalarının Beklenen Kredi Zararları Üzerine Etkileri. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 44, 371-391. <https://doi.org/10.30794/pausbed.682511>
- SULTANOĞLU, B. (2018). Expected Credit Loss Model By IFRS 9 and Its Possible Early Impacts on European And Turkish Banking Sector. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 20(3), 476-506. <https://doi.org/10.31460/mbdd.422581>
- SÜNER, M. (2020). "Bankalarda Takipteki Krediler İçin Tahakkuk ve Reeskont Uygulaması ve Muhasebeleştirilmesi." *İzmir YMMO Dergisi*, 2(1), 35-41.
- TABAŞ, M. (2022). "Bir Faizsiz Bankacılık Türü Olarak Türkiye’de Katılım Bankacılık Sisteminin Dünü, Bugünü ve Yarını." *Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(24), 346-361.
- TAYLOR, D., & AUBERT, F. (2022). *IFRS-9 Adoption and Income Smoothing Nexus: A Comparison of the Post-Adoption Effects between European and Sub-Saharan African Banks* (SSRN Scholarly Paper No. 4125109). <https://doi.org/10.2139/ssrn.4125109>
- TELCİ, A. (2021). "TFRS-9 Finansal Araçlar Standardının Portföy Yönetimi Şirketlerinin

Finansal Tablolarına Etkisini Muhasebenin Önemlilik Kavramı Çerçevesinde Vaka Çalışması ile Değerlendirilmesi." *Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 13(25), 746-772 <https://doi.org/10.14784/marufacd.976483>

US, V. (2020). "TFRS 9 Uygulamasının Seçilmiş Bankalar Bazında Kredi Sınıflandırması ve Karşılıkları Üzerindeki Etkisi." *Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 12(22), 297-314. <https://doi.org/10.14784/marufacd.688408>

YATBAZ, A., & ÇATIKKAŞ, Ö. (2021). "Murabaha Finansmanı Yönteminin Türkiye Muhasebe Standartları ve Faizsiz Finans Muhasebe Standartları Kapsamında Katılım Bankaları Açısından Muhasebeleştirilmesi: Karşılaştırmalı Bir Örnek Uygulama." *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 89, 1-26. <https://doi.org/10.25095/mufad.851787>

YAVUZ, A. E., HAZAR, A., & BABUŞCU, Ş. (2022). "TFRS 9 ve BDDK Düzenlemelerinin Bankaların Kredi Karşılığı Ayırmadaki Etkilerinin Analizi." *Muhasebe ve Denetime Bakış*, 22(67), 99-114.